

۲۰/۰۷/۳۰

رحمت ربی خبرکيار

«د څيړن غلا وبا»: ۱۹۸۷ تر ۲۰۱۶

څيړن غلا (ادبي غلا) د بل چا په وينا او/يا مفکورې خپته اچول دي. ما څيړکيار د ۲۰۰۴ زيز د مارچ په لومړۍ نيټه (۱۱ حوت ۱۳۸۲) هغه مهال په جرمني کې استوګن منلي محمد اصف وردګ ته خپله په قلم ليکل شوي ليکنه د خپرولو لپاره په دې سرليک ورليږلي وه: «د څيړن غلا سياست او استخبارات» دغه ليکنه به په نږدې راتلونکي کې په اينټرنېټ کې خپره کړم. خو اوس د څيړن غلا په «وبا» ګرېږم. د څيړن غلا عمل، پخپله د څيړن غلا له لفظ نه زور دی: څيړن غلا د هنر او ليکلي ژبې را هيسي شتون لري

1-motherjones.com[7/23/2016]

«زما وينا بيرته راوړه» - ميرمن ميشيل اوباما

د څيړن غلا تعريف اوبين المللي بيلګي:

يو څو ورځې وړاندې مې د کليفورنيا په وخت د ۲۰۱۶ د جولای د اتلسمې نيټې د شپې په مهال، په ټلوېژن کې د امريکې د جمهوري ګوند د ولسمشرۍ د نوماند دانالډ ټرمپ د ميرمنې (ميلانیا) په اړه واوريدل چې د جمهوري ګوند د غټې انتخاباتي غونډې په وړاندې د هغې وينا خپله نه ده، بلکې څيړن غلا (ادبي غلا) يې کړې ده. د څيړن غلا (پلجيريډم) نوم له لاتين نه راوتلی دی چې معنا يې ټينټول (غلا) ده. اوس مهال په ګوګل کې څيړن غلا داسې تعريف شوي ده: د يو بل چا ليکنه او/يا مفکوره خپله ګڼل يا په بله وينا له يوې موجودې چينې (منبع) نه نوې او اصلي مفکوره او/يا وينا په ځان پورې تړل څيړن غلا ده او غلا جزا لري، د بيلګې په ډول: د امريکې د نامتو کارخانه وال هينري فورډ (۱۹۴۷ تر ۱۸۶۳) د لمسي لپاره د هغه همټولګي د پيسو په مقابل کې يوه ليکنه وليکله، خو د بيل پوهنتون د فورډ لمسي خارج کړ او هيڅکله يې بری ليک په برخه نشو. په ۲۰۰۲ کې په امريکا کې د وېرجينيا پوهنتون ۴۸ پوهيدونکو (محصلينو) په مقدماتي فزيک کې د ۵ کالونو لپاره عين ليکنه

وراندې كړې وه. ۴۵ تنه له دغه پوهنتون نه وويستل شول او له پاتې درې فارغانو نه يې بري ليكونه راوگرځول. تقريباً ۴ كالونه وړاندې معتدل هندي-امريكايي مسلمان ډاكټر فرید زكريا چې په امريكا كې يو غټ تحليل گر دی، د څيړن غلا په كړكچ كې ونښت. نوموړی هره اوونۍ د امريكې په سي. ان. ان. ټلويزن كې د «گلوبل پبليک سكوپر» (نړيوال عامه واک) په نوم مهم سياسي پروگرام چلوي. زكريا د ۲۰۱۲ په اگست كې په څيړن غلا متهم شواو د يوې اونۍ لپاره له كار نه محروم شو. زكريا عفوه وغوښتله او خپله تيروتنه يې «رېروونكي تيرروتنه» (تيربيل ميستيک) وگڼله، او په دې ډول يې د «نيوياركر» خپرونې د ليكونكي جيل لپور حق ادا كړ. ولولئ:

“A brief history of plagiarism & how to avoid it.” Polished Paper 14 August 2014. [23 July 2016]; Wikipedia [23 July 2016].

د دانالډ ټرمپ ميرمن په پخوانۍ يوگوسلاويا (اوسنۍ سلوونيا) كې زيږيدلې وه. هغه په ۲۰۰۶ كې د امريكې تبعه شوي ده او د املاكو د يو غټ تاجر دانالډ ټرمپ دريمه ميرمن ده. ميلانیا د جمهوري گوند د انتخاباتي غونډې په مهال (۱۸ جولای ۲۰۱۶) وويل چې د ټرمپ دغه غونډه به هم «بې له هيجان او ډرامې» نه وي. (ناټ ويداوت ايکسپريمينټ انډ ډرامه). مخليد يې روغ راووت: ميلانیا د جمهوري گوند په غټه انتخاباتي غونډه كې د خپل ميرمه په استازولۍ وينا واوروله. خو ډير زرخړگنده شوه چې وينا يې د اوسني ولسمشر اوباما (۲۰۰۹ تر اوسه) د ميرمنې ميشيل اوباما دويانا (۲۰۰۸) د متن سره ډير ورته والی لاره: د ملانیا د وينا الفاظ هم عين تسلسل لاره او هم يې په غټه اندازه عين ژبه. يعني څيړن غلا يې كړې وه! په امريكا كې د هيوستن پوهنتون پوهاند ريچارډ آرمسټرانگ دا سي وايي: «كله چې دومره ډير الفاظ په يو رديف كې يو د يو سره سر وخورې، دا هغه امکان شيدوي چې اتفاقاً به دغسې پيښ شوي وي».

Khou.com [23 July 2016].

په هرډول، دغه غټه ډرامه د ټلويزن ۲۳ ميليون تماشاچيانو وليدله. سربيره پر دې چې ميلانیا څيړن غلا كړې ده، داسې بريښي چې هغې د بارک او ميشيل اوباما ارزښتونو ته هم سر ټيټ كړی دی! Trump’s spouse also lifted a line about children from Michelle Obama, saying, “We want our children in this nation to know that the only limit to your achievements is the strength of your dreams and your willingness to work for them.”

In 2008, Michelle Obama said, “We want our children — and all children in this nation — to know that the only limit to the height of your achievements is the reach of your dreams and your willingness to work for them.”

The Huffington Post reached out to the Trump campaign about the lifted lines, but a spokeswoman did not reply to the questions. A party spokesperson said the Republican National Committee would not be commenting on the issue.

huffingtonpost.com (19 July 2016)[23 July 2016].

د اوسني ولسمشر بارک حسين اوباما مرستيال ولسمشر جو بايډن (۲۰۰۹ تر اوسه) هم تقريباً ۲۹ كالونه وړاندې د ۱۹۸۷ په انتخاباتو كې، د انگلستان د ليبر (كار) گوند د مشر نيل كيناك له انتخاباتي وينا نه څيړن غلا كړې وه. له دې امله بايډن ځان له انتخاباتو نه څنډې ته كړ. په ۲۰۰۳ زيبز كې د استراليا لومړي وزير (جان هووارډ) د خپل هيواد پارلمان ته په عراق كې د جگړې په اړه وينا كړې وه. شتيفن هارپر چې له ۲۰۰۶ تر ۲۰۱۵ د استراليا صدراعظم (لومړی وزير) و، بايد د خپل منشي (اون لپيارت) د څيړن غلا له امله له خپل مقام نه استعفا وكړي، ځكه چې منشي يې د تير صدراعظم جان هووارډ له وينا نه غلا كړې وه. د طب ډاكټر بن كارسن (په ۱۶/۲۰۱۵ د امريكې د جمهوري گوند د ولسمشرۍ يو كانديد) په خپل كتاب (بنكلي امريكا، ۲۰۱۵) كې له محافظه كار مورخ كليون سكوسين او بيل فيډيرر نه څيړن غلا كړې ده، كه څه هم كارسن د خپل كتاب په «مننه» كې د فيډيرر نوم خوندي كړی دی.

Mark Tran, A Short History of Political Plagiarism[theguardian.com: 19 July 2016]; David Nir, “Why Melania Trump’s Plagiarized Speech Should be Fatal to Donald Trump’s Campaign” (daily.cos.com: 18 July 2016); [New York Times: 20 July 2016]; [Maggie Haberman & Michael Borbaro: New York Times, July 19, 2016]; Brian Beutler in newrepublican.com: 18 July 2016]; and Anthony Zurchar, Why the Melania Trump Plagiarism Row Matters: bbc.com[19 July 2016].

په جرمني کې د دوسلدورف پوهنتون د ۲۰۱۳ په فرورۍ کې د خپل هيواد د پوهنې او څيړنې وزيره (آنيټي شوان) د څيړن غلا له امله د ډاکټرۍ له لقب نه محرومه کړه او له وزارت نه يې وويستله. په ۲۰۱۱ کې د جرمني د دفاع وزير (کارل-نيودور څو گوتينبيرگر) د څيړن غلا له امله له وظيفې نه وويستل شو. وروسته له دغې پېښې، د طب ډاکټره (اورزولا فون دير ليين) د دفاع وزيره شوه، څه هغه هم د څيړن غلا کندی ته ولويدله. د «وروني پلاگ ويکي» د ادعا له مخې، د ذکر شوي ډاکټري د خپل تيزس له ۶۰ مخونو نه په ۲۷ مخونو کې «د څيړن غلا عناصر» ليدل شوي وو. (په «وروني پلاگ ويکي» موسسه کې جرمن ژبې پوهان کارکوي او تر دې دمه يې له ۱۵۵ زياتې قضیې خپرې کړې دي او ۲۰۰ نورې يې د څيړنې لاندې نيولي دي. په ۲۰۱۱ کې په اروپايي پارلمان کې مرستياله رئيسه سيلوانا کوخ-مهرين په څيړن غلا تورنه شوه. هغې له خپلې وظيفې لاس واخيست. وگورئ:

[22 July 2016]. VroniPlag Wiki; thelocal.de; bbc.com; retractionwatch.com
اقتاب علي (محصل چلونکي/ستوډينټ ايډيټر) د ۲۰۱۶ د جنورۍ په ۴ نيټه، د انگليستان په پوهنتونونو کې «د څيړن غلا وبا» (پلجيريزم ايپيډيمیک) ته گوته نيولي ده: په تيرو درې کالونو کې نږدې پنځوس زره (۵۰۰۰۰) پوهيدونکي په دغه وبا اخته شوي وو. دغه شان په تيرو درې کالونو کې په انگليستان کې د غيراروپايي هيوادونو پوهيدونکو څلور چنده په ازموينه او درسي چارو (کورس ورک) کې تقلب کارولی و. د دغه ډول تقاضا له امله د ليکلو خدمات (رايټينگ سرويسيس) هم مخ په زياتيدلو دي
[22 July 2016]. indepndent.co.uk

اورلان نومي فرانسوي هنرمند (آرټيسټ) امريکايي هنرمند ليدې گاگا په څيړن غلا متهمه کړې ده.
Clair Voon, Artist Orlan tries again to sue Lady Gaga for plagiarism (January 28, 2016). In hyperallergic.com [22 July 2016].

د ۲۰۱۳ په اپريل کې په فرانسه کې مشر ربای (غت يهودي مولوي) گيليس بيرنهام له خپل مقام نه لاس واخيست: د دغه کال د مارچ په مياشت کې څرگنده شوې وه چې نوموړي غټ مولوي د نورو ليکوالانو اثار خپل گڼلي وو او په دروغو يې د ډاکټرۍ ادعا کړې وه.

Irene Glendinning, Plagiarism policies in France. In: content.compilatio. net [22 July 2016].

له دغه راپور نه داسې معلومېږي چې فرانس د نورو اروپايي هيوادونو په کچه، اکاډميک اخلاقو او څيړن غلا ته پاملرنه نه ده کړې.

د فدرالي روسيې نامتو «ډيسرنيټ» آنلاين گروپ په خپل هيواد کې د اکاډميک تقلب نه څپونې لري کوي. د روسيې د فيډريشن د مالي تامين پوهنتون (فاينانشل يونيورستي انډر دي گورنمينټ آف رشن فيډريشن) په دې تورن شوی دی چې «لږ ترلږه» ۱۵۲ تقلبي ډاکټري يې خلکو ته وړاندې کړې دي. د سنکټ پيټرسبورگ د اقتصاد دولتي پوهنتون د ۱۲۲، او په مسکو کې د پليخانوف د اقتصاد پوهنتون د ۱۱۰ تقلبي ډاکټرو په وړاندې کولو تورن شوي دي. د مسکو دولتي تربیوي پوهنتون ۸۱، د بين المللي اريکو لپاره د مسکو دولتي اينستيتوت ۷۰ تقلبي بري پانې ویشلي دي. د مسکو د دولتي پوهنتون (ايم گايو) د دولتي ادارې پوهنځي ۳۸، او د حقوقو پوهنځي ۲۴ تقلبي بري ليکونه وړاندې کړي دي.

د ۲۰۱۳ په مارچ کې د دوه روسي پوهاندانو سیرگی گولو نوف او ایوان کوربلا لیده ليکنه (نن په روسیه کې اکاډميک صداقت: د تيزس د تحريف سياسي او ټولنيز عواقب او د تعليم سمون) هم مهمه ده. په فدرالي روسیه کې د ولاديمير پوتين (صدراعظم ۱۹۹۹ تر ۲۰۰۰؛ ولسمشر ۲۰۰۰ تر ۲۰۰۸؛ صدراعظم ۲۰۰۸ تر ۲۰۱۲؛ ولسمشر ۲۰۱۲ تر نن) د علمي درجې موضوع په هغو مخکنیو قضیو کې راځي چې پام وړ دي: پوتين په ۱۹۹۷ کې په سانکټ پيټرسبورگ [پوهنتون] کې «خپل» تيزس په اقتصاد کې دفاع کړ. په واشنگټن، ډي. سي. کې د بروکينگز اينستيتيوشن (موسسو) په نوم د عامه سياست يو سل کلن محافظه کار تحقيقي سازمان شته دی. د دغه سازمان اقتصاد پوه کليفورډ گيډي د روسيې د چارو يو متخصص دی. د نوموړي د ادعا له مخې، د ولاديمير پوتين تيزس د امريکايي چارپوهانو له ليکنې (۱۹۷۸) نه راخيستل شوی دی: ويليم کينگ او ډيويد کليلنډ، سټراټيجيک پلان کول او کرنلاره (وان نوسټرانډ رايپولډ کمپني، نومبر ۱۹۷۸).

بنايي دغو دوه روسي پوهاندانو (گولونوف او کوربلا) به پورتنی معلومات له دې کتاب نه لاس ته راوړي وي؟
Clifford G. Gaddy and Fiona Hill, Mr. Putin: Operative in the Kremlin. Febrary 2015.

William King & David Cleland, Strategic Planning and Policy (Nov. 1978); Serghei Golunov & Ivan Kurilla, "Academic integrity in Russia today: The political and

social implications of thesis falsification and education reform”, in: Ponarseurasia.org(03-2013): “Reviewing Putin’s thesis, Clifford Gaddy...maintained that Putin drew on text from a 1978 article written by U.S. researchers.”[07/22/2016].

رابه شو یو یو بلی لیکنی ته چې د ولادمیر پوتین په ډاکټري یې رڼا اچولې ده:

“Mystery of Vladimir Putin’s Dissertation”

By: Igor Danchenko and Clifford Gaddy, The Brookings Institutions [edited version March 30, 2006]. www.brookings.edu [25 July 2016].

CLIFFORD GADDY:

According to the Russian presidential website, “Putin holds the degree of *kandidat ekonomicheskikh nauk* ... the equivalent of a Ph.D. degree in economics. This is misleading. First, Mr. Putin’s dissertation was really not about economics at all — as I will illustrate later. Second, the Russian *kandidat* degree is generally not the same as a Ph.D., at least not in most social sciences. Given the material covered in the dissertation, Putin’s degree might perhaps be closer to an MBA. Note, however, that he never attended any classes for this degree

پوهاند کلیفورډ گیدی لیکي چې ولادمیر پوتین د ډاکټري تیزس د سنت پیټرسبورگ (پخواني لینین ګراد) په معدنیاتو موسسه کې دفاع کړ، که څه هم ډاکټري یې په اقتصاد راڅرخي. د جرمن ژورنالېست او سیاستپوه فریتیف مایر د ۲۰۰۴ په مارچ کې په شپيگل (آینه) مجله کې د پوتین د ډاکټري په تیزس ملنډه وهلي وه. د پوتین په ۲۱۸ مخیز ډیسرتیشن (د ډاکټري تیزس) کې یو توضیحوونکی لمنلیک نشته. چيني (منابع) په متن کې په لینډیو کې د عدد له لارې تمثیل شوي دي، بې له دې چې مخونه وښی یا توضیح وړاندې کړي. د پوتین په تیزس کې د دوه امریکایي پوهاندانو (ولیم کینگ او ډیویډ کلیلنډ) د کتاب (ستراتیجیک پلان او پالیسي نومبر ۱۹۷۸) له روسي نسخې نه، له ۱۶ نه زیات مخونه تقریباً «ټکي په ټکي» راخیستل شوي دي. د پوتین د ډیسرتیشن د چینو په استعمال کې نه د اقتباس نڅښې کارول شوي دي، او نه د مخ شمیره بنودل شوي ده. دغه شان، پوتین د خپلې علمي درجې د لاسته راوړنې لپاره ټولګي ته هم نه و تللی. د کینگ او کلیلنډ نومونه د هیرتیا کنډی ته غورځول شوي دي. پوهاند کلیفورډ گیدی زیاتوي چې په روسیه کې د «کانډیدیت» علمي درجه «عموماً» د ډاکټري (پي. ایچ. ډي.) معادل نه ده، بلکې «ښايي» د اداري ماسټري (ایم. بي. ای.) سره اړخ ولګوي.

[د امریکي ولسمشر جورج ایچ ډبلیو بوش (۱۹۹۳-۱۹۸۹) د شوروي اتحاد او د سکرتر جنرال میخایل ګوربچیف (۱۹۹۱-۱۹۸۵) سره په معامله کې خپله لار غوره کړه، نه د ولسمشر دانالډ ریګن (۱۹۸۹-۱۹۸۰). ګوربچیف له ۱۹۹۰ تر ۱۹۹۱ ولسمشر هم و. بوش د ګوربچیف او بوریس یلتسین سره اړیکې وپاللې، خو ورو ورو یې اړیکې د یلتسین سره زیاتې کړې. یلتسین د شوروي اتحاد د کمیونیستي ګوند د پولیت بیورو (سیاسي دفتر) غړی و او د کمیونیست ګوند د مسکو د څانګې عمومي منشي و.

(د شوروي اتحاد را نسکوریدل ۱۹ اګیست ۱۹۹۱: بوریس یلتسین د ټانک په سر د روسیې د پارلمان د تعمیر په مخ کې وینا اوروې، او د روسیې د بیرغ مخې ته لکه چې ولادمیر پوتین ولاړ دی.

Boris Yeltsin makes a speech from a top a tank in front of the parliament building in Moscow, U.S.S.R – 19 Aug. 1991 -photo

یلنسین په ۱۹۸۷ کې د گوربچیف په مهال د مسکو له گوندي مقام نه وویستل شو او په ۱۹۸۸ کې یې د کمونیستي گوند د سیاسي دفتر غړیتوب له لاسه ورکړ. په ۱۹۹۱ م کې د اگیست کودتا چې سرسختو کمونیستانو پکې لاس لاره، ناکامه شوه. هممهال د گوربچیف مقام ټکنی شو، خو د یلنسین مقام او د ولسواکۍ چغه کوټلې او گړندی شول. گوربچیف د سکرتر جنرل په حیث له خپل کمونیستي گوند نه استعفا وکړه، مرکزي کومیټه منحل شوه. یلنسین گوندي فعالیت منع کړ. د ۱۹۹۱ په دسمبر کې شوروي اتحاد له مینځه لاړ. پوتین د یلنسین سره ښې اړیکې لرلې او دواړه د شوروي نظام د ادامې سره په ټکر کې وو.]-خبرکيار

په جرمني کې د دفاع وزیر څو گوتینبرگ(۲۰۱۱) اود معارف وزیره انیټي شاون(۲۰۱۳)، په هنگري کې ولسمشر پال شمیت (۲۰۱۲)، په رومانيا کې ولسمشر ویک پونتا(۲۰۱۲)، په امریکا کې سیناتور جو بایدن(۱۹۸۷) اوس د ولسمشر بارک اوباما مرستیال ولسمشر،... په څیړن غلا کې گیر شوي وو. خو کلیفورډ گيډي چې په امریکا کې د اقتصاد پوهاند، د روسیې د چارو متخصص، او د امریکې په محافظه کاره موسسه (بروکینگ اینسټیټیوشن) کې کار کوي، په فډرالي روسیه کې د اوسني ولسمشر ولادمیر پوتین د ډاکټري په تیزس پسې یې د څیړن غلا (ادبي غلا) سوري لټولې دي او د قلم تنده یې پرې ماته کړې ده.

When Senator Joe Biden was running for the presidential primary races in 1987 he was caught plagiarizing speeches from the British labor politician Neal Kinnock and, later, also from Robert Kennedy. Initially, Biden was excused because, it was said, “politicians do that all the time.” However, someone inquired further into this and found out that Biden had received an F in a course in law school because he had plagiarized a legal article in a very similar way. He had just quoted page after page after page, and had one single footnote. His campaign collapsed and he withdrew.

د فریده فوزي لیکنه «فرام سپیچیز تو پی. ایچډیز» په سي. ان. ان. کې(۱۹ جولای ۲۰۱۹) او وړاندي نوري ښودل شوي چيني ولولئ
Farida Fawzy, From speeches to Ph.D.'s: Politicians called out for copying [CNN, 19 July 2016] and other sources quoted in this article

zirakyar1234@yahoo.com

۲۹ جولای ۲۰۱۶ = ۸ زمری ۱۳۹۵
ډاکټر رحمت ربی خبرکيار